

הוראת ביולוגיה מרחוק: הידע המקצועי של מורי ביולוגיה וההתמודדות עם מרחק ההנחיה (Transactional Distance)

חיבור לשם קבלת התואר
"מאסטר"

מאת
דינה ברטוב

מנחה:
פרופ' ענת ירדן

מוגש למועצה המדעית של מכון ויצמן למדע
רחובות

2022

תקציר

התפרצות הנגיף Covid-19 השפיעה על מערכת החינוך והובילה למעבר פתאומי להוראה ולמידה מרחוק (Distance education, DE). הוראה מרחוק מובילה להגדלת מרחק ההנחיה (Transactional distance, TD) המהווה את אוסף הפערים הפסיכולוגיים, הקוגניטיביים והרגשיים בין המורה לתלמיד. היות שצורת ההוראה נגזרת מהידע המקצועי של המורה, סביר שמורים רותמים ידע זה על מנת להתמודד עם שינויים בסביבת ההוראה, וביניהם הגדלת ה-TD. מטרת מחקר איכותני זה הייתה לבחון את השינויים ב-TD בשעורי ביולוגיה מנקודת המבט של המורים, ולאפיין את הידע המקצועי שלהם, כפי שבא לידי ביטוי בהוראת ביולוגיה מרחוק בתקופת משבר הקורונה. 6 מורים מנוסים לביולוגיה רואיינו ב-

3 נקודות זמן: סמוך למעבר להוראה מרחוק (אפריל 2020), בחופשת הקיץ (יולי 2020), ובסיום המחצית של שנת הלימודים שלאחר מכן (ינואר 2021). הנתונים מהראיונות החצי-מובנים הוצלבו עם שעורים ופעילויות שהתקיימו במהלך התקופה ונתחו בהתייחס ל-TD ולידע המקצועי שבא לידי ביטוי. מניתוח הנתונים עלה כי המעבר להוראה מרחוק הגדיל את ה-TD בשעורי הביולוגיה ומנע ממורים מנוסים לממש את הידע המקצועי שלהם במהלך ההוראה. עשרה חודשים לאחר המעבר להוראה מרחוק הסתמן שהמורים הרחיבו את מגוון אסטרטגיות ההוראה, הגבירו את השימוש באסטרטגיות המעודדות אינטראקציות וה-TD הצטמצם במידה מסוימת והתקרר לרמתו לפני ההוראה מרחוק. לפיכך מחקר זה מציע כי מורים משתמשים בידע המקצועי שלהם על מנת לצמצם את ה-TD. היות ש-TD קיים גם בהוראה פנים אל פנים, אפיון דרכי הוראה המאפשרות את צמצומו עשוי לקדם את הוראת הביולוגיה, במיוחד לאור המגמה המעודדת שילוב של הוראה מקוונת הכוללת מפגשים סינכרוניים ופעילויות א-סינכרוניות עם הוראה פנים אל-פנים.